

Теодосий Теодосиев, участник в проекта на НМО „Физика в музея с Нютон и Тео“: Баща ми поправяше уредите на гимназията в Казанлък и от него се запалих по тези фантастични механизми

Националният музей на образованието - Габрово събщи, че снима филм за първия училищен кабинет по физика – „Експериментът 1872“. Тридесетминутната лента се реализира по проект, финансиран от Министерството на културата (Конкурсна сесия на тема „Дейности по опазване и представяне на движимото културно наследство и визуалните изкуства в музеите и художествените галерии“, декември 2020 година).

Главната роля във филма е поверена на Теодосий Теодосиев – един от най-известните български преподаватели по приложна математика, физика и астрономия. За 40 години педагогическа дейност учителят от Казанлък е подготвил 25 абсолютни първенци на национални олимпиади по физика. България има 14 златни медала на световно ниво и 10 са спечелени от Школата на ТЕО – затова го наричат златния учител на България.

Във филма Теодосиев представя над 30 уреда и апарата от музейната колекция, обяснява демонстрационните и лабораторни пособия, прави опити и експерименти. Любопитното е, че уреди от първия кабинет, създаден от учителя Иван Гозелев през 1872 г. в Габровската гимназия, още работят.

БОЯНА ПЕНЧЕВА

- Г-н Теодосиев, има още една новина, предлагам с нея да започнем. Роден сте в Казанлък, но сте и половин габровец, корените Ви са оттук, от Попсерафимовото коляно?

- Да, така е. По майчина линия съм от Попсерафимовия род. Прадядо ми е Христо поп Серафимов, служил в храм „Свети Йоан Рилски“ в Бичкинята. Той е син на поп Серафим Христов Стефанов от село Жълтеш.

Прадядо ми се е обрекъл да служи на Бога. Каква е причината за това? Участвал е в Балканската война и от цялата войско-

ва част, в която бил, остава жив само той. Докато пълзлял под куршумите, ранната му била цялата надупчена – дупка до дупка. И като разказвал за тези страшни дни, някой му задал въпрос: „Ти защо си жив?!“. А прабаба ми Величка отвърнала: „Уф, че си прост, те нали за това са отишли“. Та човекът докакто пълзлял, се обрекъл на Господ – остане ли жив, да му служи.

Прадядо ми Христо не беше само свещеник, беше математик и художник! Къщата беше като художествена галерия – пълна с маслени картини, приказни! Просто един възшебен свят, в който съм живял като малко дете – от бебе

до 4-5-годишна възраст...

- Имате ли спомени от детството в Габрово?

- Да, много добре си спомням времето, прекарано тук. Той имаше пчели, кошери, обичах да си по-тапям пръстчето в питата и да облизвам меда.

Тези хора за мен бяха Светото семейство. Тези хора никога, по никакъв повод не са си повишавали тон. В сегашната истерична епоха това звучи като някаква приказка, нали? Но това беше истината...

Покривът на къщата беше обърнат навътре, дъждовната вода се събирала и използваше за къпане и пране – мека вода.

Прадядо имаше една система от макарички и лампа към нея, която вечерно време спускаше от тавана и я използваше като нощна лампа за четене. Не газена, електрическа. Всяка вечер отваря една дебела книга и четеше. Имаше огромна библиотека. Невероятно начетен човек. Дните ми минаваха като в приказка. Сутринта ставане, отивам там, далеч от къщи, в лехата, по малка нужда, мие ми баба ръцете, издояваме козата, след това ми дава един дълъг масур да раздухам огъня и подваряваме млякото. И с какво са ме хранили – козе мляко, издояно и подварено, козе сирене – прясно, домашен хляб – прясно изпечен, всяка сутрин една купичка дива ягоди от лехата. Ефектът от това хранене – до 50-годишна възраст болнични не съм взимал.

Янтра беше безпределно чиста и брат ми, който е 10 години по-малък от мен, когато дойде за първи път и видя хиляди рибки в Янтра, беше толкова възхитен, че цопна във водата. Приказка... до 4-5 години. Това са години, когато човек се оформя като личност.

Спомням си и църквата. Там беше един хълм и

по един пътечки се стига до нея, не като сега. Потънала цялата в цвет, шипки, рози – красота. Прадядо Христо е погребан там, в двора на църквата в Бичкинята. Ходехме и до Соколския манастир. Беше на 96 години и като кон – ходеше до манастира и обратно пеш. Нямахме превоз, само пътечки. И беше само манастир, не като сега – и хотел.

- Отец Стефан от храм „Света Троица“ го определя като ренесансова личност. Участвал като актьор във филма „Огнена дияра“, редовно посещавал театър, гледал филми, рисувал... Тези многостранни интереси на поп Христо предадох ли се на неговите наследници?

- Ние сме двама братя и две сестри. Аз съм най-големият. Баща ми беше направил къщи една черна дъска. Аз обучавам по-малкия, по-малкият следващия и така... нещо като Взаимочителната метода. Като ме попитат колко години стаж имам, отговарям: „Започнал съм от втори - трети клас още“.

Брат ми е инженер – на ниво, едната ми сестра – Благовеста, е физичка в БАН. Другата ми сестра е икономист. Беше дълги години шеф на Социални грижи в София. Уважавани хора сме. Майка ми е от два рода – едните са Чубрикови, другите – Баракови. Минчо Минчев, цигуларят, ми е братовчед. Чубриков ми е братовчед. Всички Чубрикови бяха състезатели, автомобилни. Все хора, които не спят и действат нещо.

Вакуум помпа, 1890 г., Виена (A. Pichlers Witwe & Sohn), от колекцията на Национален музей на образованието „Училищни уреди и апарати“.

Бургас.

Тогава не са били милионери, милиардери, имали са хиляда златни монети и оттам Кильов – от гръцкото кйло – хиляда. Дядо ми Теодоси е дванадесети син в семейството. Когато едно голямо богатство се раздели на много и бедни роднини, резултатът е обща нищета. Дядо Николаки има малко гръцка жилка, идва да живее в Казанлък, дарил е камъни за градеж на най-старата. Един от синовете му – Христо Николакиолу, построил чешмата в дво-

имане, дядо ми нищо не искал, само момичето.

А при какви условия са работили! На струг от XIX век, който се върти на ръка. Електромотори не е нямало, само един голям чакърк, който се върти на ръка от баба ми Ана. И дядо ми Теодоси претъртва, да речем, някой винт за преса за грозде. Баба върти чекръка, гледа децата, меси, готви... и вечно време излизат пред къщи, сядат на пейката и пеят! Двамата пеят народни песни.

Не е имало реалити

хората! Кой сега ти дава безплатна квартира заради това, че си съученик на роднинско дете?!

Патриархалното общество си има своите ценности и те не могат да се отрекат. Имали сме ги и сме ги изгубили. Иван Хаджийски идеално ги описва тези неща – какво сме имали. Но много хора днес не осъзнават какво сме загубили и докъде сме стигнали. Правим лагер-школа в Оряховица, благодарение на Минко Балкански – най-големият дарител за образование и култура, и идва едно дете от София, трети за четвърти клас, не може да си напише името. Цял ден играе с таблета на „убийци срещу крадци“. Има интеграция в България в момента и всички се приравняваме с най-ниското ниво. Така е по-лесно.

И ако аз съм открил тези работи, физиката и сега съм тук да направя тези демонстрации, да ги запишем, да са полезни за децата, които идват в музея, да видят филма, да проявят интерес, то е, защото баща ми непрекъснато ремонтираше уредите на Казанлъшката гимназия „Св. Св. Кирил и Методий“.

Имаше един бай Христо, домакин, който му носеше повредените уреди от кабинета по физика. Аз от малък съм край баща ми и гледам как ги монтира тези работи. Всички тези фантастични механизми са били в моето детство. Ето тука има една лампичка, запазена в музея, която е от времето на Едисон, и работи! Работи

Във възстановката Кабинет по природни науки Теодосий Теодосиев - Тео се подготвя за снимките в „Експериментът 1872“

- А родът Ви от другата страна на Балкана, по бащина линия?

- Едната част от рода на баща ми Съби Теодосиев – дясната, е дошла от Клисура, избягали са от въстанието – градът е опожарен през април 1876 година и се настанили в Казанлък. По тази линия имаме роднинство с композитора Петко Стайнов, с художника Дечко Узунов и художника Петко Клисуров. Баща ми Съби е кръстен на дядо Събо от Клисура, който бяга.

Дядо Теодоси, на когото съм кръстен, е син на Николаки Кильов и

ра на „Св. Богородица“ – централната църква в Казанлък, и там има знак за дарението.

Това са двата рода. И дядо ми Теодоси, когато отива да иска баба Ана за съпруга, му казват: „Много ни е бедно момичето“. Той казал: „Загнете я в хасъра и ми я дайте!“.

- Тази дума „хасър“ няма да я разберат читателите. Дialeктна е сигурно, какво означава?

- Рогозка, изплетена от царевична шума. Само това казал. Представяте ли си, когато хората са вадили нож за наследство, избивали са се за имот и

формати... Не е имало интернет, не е имало мобилни приложения, всеки да се забие в телефона си... Трудят се и пеят. А сегашните хора какво - подивели, озверени, гневни, изпокрили се, отчуждили се, децата си не познават и децата не познават родителите си. Хвърлят му един таблет в ръцете...

Баща ми отива да кандидатства в София с негов приятел, съученик. И семейството в София, роднинското на неговия съученик, където отиват, го взема на безплатна квартира. Какви са били взаимоотношенията между

на 3 волта. Но аз започнах от нулата, защото съм експериментатор. Подавам й по-малко и не съм я изгорил и това нещо работи при 3 волта напрежение. Някой ако я беше включил на батерия 4.5 волта, щеше да изгори. Благодарен съм на тези, които не са я включили и не са я изгорили. Експериментът е сериозно нещо. Талант е да ти се получи. Да го видят всички ученици, и от последния чин, и да го разберат...

Сигурен съм, че филмът ще събуди интерес и към музейната колекция, и към физиката.